

RAAP-NOTITIE 828

Plangebied Kerkstraat 108 te Kerkdriel

Gemeente Maasdriel

Een inventariserend archeologisch onderzoek

Colofon

Opdrachtgever:

Titel: Plangebied Kerkstraat 108 te Kerkdriel, gemeente Maasdriel; een inventariserend archeologisch onderzoek

Status: eindversie

Datum: september 2004

Auteurs: *drs. N.M.J.E. Boemaars*

Bestandsnaam: L:\QXPress\Notities\2004\MAKB\N0828-MAKB.qxd

Projectcode: MAKB

Projectleider: drs. N.M.J.E. Boemaars

Projectmedewerker: L.M. Flokstra

ARCHIS-vondstmeldingsnummer: 608

Autorisatie: drs. H.F.A. Haarhuis

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2004

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Rabo Vastgoed B.V. heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 20 augustus 2004 een inventariserend archeologisch onderzoek uitgevoerd in verband met geplande nieuwbouw aan de Kerkstraat 108 te Kerkdriel in de gemeente Maasdriel. Doel van dit onderzoek was eventueel aanwezige archeologische resten op te sporen en, voorzover mogelijk, een eerste indruk te geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

Tijdens het veldonderzoek zijn in het noorden van het plangebied (ten noorden van de huidige bebouwing) in de boringen 5 en 7 archeologische indicatoren aangetroffen. Het betreft een stukje onverbrand bot, een klein fragment aardewerk, een partikel puin en houtskool, aangetroffen in de oeverafzettingen, onder de verstoorde bovenlaag. Ondanks dat het gaat om slechts weinig archeologische indicatoren kan, mede door de aanwezigheid van intacte bodemprofielen onder de verstoorde bovenlaag en de aanwezigheid van bekende archeologische vindplaatsen in de omgeving van het plangebied, het voorkomen van (lokale) grondsporen niet worden uitgesloten.

Ten aanzien van de archeologische resten die zijn aangetroffen in de boringen 5 en 7 geldt dat, indien mogelijk, deze vindplaats bij de inrichting van het plangebied ontzien dient te worden, door hier geen bodemingrepen dieper dan 70 cm -Mv uit te voeren. Het gaat hierbij om het noordelijke deel van het plangebied, ten noorden van de huidige bebouwing. Indien besloten wordt dat de vindplaats niet behouden kan worden, verdient het, op basis van de mogelijke aanwezigheid van archeologische grondsporen en/of vondsten, aanbeveling om de geplande graafwerkzaamheden (ten noorden van de huidige bebouwing) uit te voeren onder archeologische begeleiding. Archeologische begeleiding houdt in dat tijdens de graafwerkzaamheden een archeologisch veldtechnicus aanwezig is om eventuele archeologische resten te documenteren.

In het overige (zuidelijke) deel van het plangebied (onder de huidige bebouwing en ten zuiden van de huidige bebouwing) zijn tijdens het veldonderzoek geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen aangetroffen. Hiervoor worden dan ook geen aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek. De geplande ingrepen kunnen hier, voorzover het archeologische waarden betreft, zonder beperkingen worden uitgevoerd. Wel maken wij u erop attent dat bij iedere gravende activiteit het aantreffen van (niet voorspelbare) toevalsvondsten niet kan worden uitgesloten. Indien hiervan sprake mocht zijn, dient de overheid (Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek) hiervan op de hoogte te worden gesteld in het kader van de meldingsplicht (Monumentenwet, 1988).

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van Rabo Vastgoed B.V. heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 20 augustus 2004 een inventariserend archeologisch onderzoek uitgevoerd in verband met geplande nieuwbouw aan de Kerkstraat 108 te Kerkdriel in de gemeente Maasdriel. Het inventariserend archeologisch onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het onderzoek was het opsporen van deze resten en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

1.2 Plangebied en archeologische verwachting

Het plangebied (ca. 1 ha) ligt direct ten noorden van de Kerkstraat in Kerkdriel (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 45B van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat is 150.825/420.160. Het plangebied omvat diverse percelen, die kadastraal bekend staan onder gemeente Kerkdriel, sectie N, nummers 1854, 1863, 2386, 2387 en 2406. Ten tijde van het onderzoek was de oppervlakte van vrijwel het gehele plangebied verhard (bebouwing en bestrating). Voor het gebied geldt een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de periode Late Bronstijd tot en met Late Middeleeuwen (zie § 2.2).

1.3 Onderzoekopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek is beperkt gebleven tot een karterend booronderzoek. Het inventariserend archeologisch onderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het Handboek ROB-specificaties (Brinkkemper e.a., 1998). RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), de instelling die het beheer heeft over de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA; Voorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001).

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden. Enkele vaktermen worden achter in deze notitie beschreven (zie verklarende woordenlijst).

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Voorafgaand aan het veldonderzoek is een bureauonderzoek uitgevoerd om na te gaan of er reeds archeologische vondsten uit het plangebied geregistreerd staan en om ten behoeve van het veldwerk de landschappelijke (geologische en bodemkundige) kenmerken alsmede de gespecificeerde archeologische verwachting te bepalen. In het kader van het bureauonderzoek zijn verschillende bronnen geraadpleegd (o.a. Stiboka, 1984).

Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij het plangebied is het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) te Amersfoort geraadpleegd.

2.2 Resultaten

Geologie en geomorfologie

Het plangebied ligt in een zone met oever- op beddingafzettingen. Deze afzettingen maken deel uit van de Velddrielse stroomgordel (Berendsen e.a., 2001; Berendsen & Stouthamer, 2001), waarvan de beginfase-datering op basis van ¹⁴C-dateringen is gesteld op circa 1350 voor Chr. (Late Bronstijd). De Velddrielse stroomgordel is actief gebleven tot circa 300 na Chr. (Romeinse tijd). De zandige beddingafzettingen van de stroomgordel zijn afgedekt door meer kleiige oeverafzettingen. In het algemeen bevindt het beddingzand zich binnen 1,0 m -Mv. Mogelijk bevindt zich in het uiterste zuiden van het plangebied een zone met komafzettingen, die zijn afgedekt door oeverafzettingen behorend tot de Velddrielse stroomgordel.

Op de geomorfologische kaart staat het plangebied aangegeven als een rivieroeverwal of stroomrug (Stiboka/RGD, 1978: code 3K25).

Archeologie

In ARCHIS staan geen archeologische vindplaatsen uit het plangebied geregistreerd. Wel zijn verspreid over de meandergordel van de Velddrielse stroomgordel diverse vindplaatsen bekend uit de Late IJzertijd, de Romeinse tijd en de Vroege en Late Middeleeuwen.

De dichtstbijzijnde vindplaats bevindt zich circa 300 m ten noordwesten van het plangebied. Het betreft een nederzettingsterrein met sporen van bewoning uit de Romeinse tijd en de Vroege en Late Middeleeuwen (Monumentnummer 10; ARCHIS-waarnemingsnummer 39295).

Archeologische verwachting

Overeenkomstig de van oudsher goede bewoningsmogelijkheden van meandergordels wordt de Velddrielse stroomgordel gekenmerkt door een hoge dichtheid aan vindplaatsen uit met name de Late IJzertijd en de Romeinse tijd. Mede op basis van de aanwezigheid van oever- en beddingafzettingen van de Velddrielse stroomgordel en de datering daarvan, gold bij aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de periode Late Bronstijd tot en met Late Middeleeuwen.

Van vergelijkbare landschappen elders in het Nederlandse rivierengebied is bekend dat nederzettingsterreinen behalve op de hoogst gelegen zones met beddingafzettingen, tevens kunnen voorkomen in de aangrenzende zones met (ongefundeerde) oeverafzettingen. Archeologische resten, zoals nederzettingsterreinen en grafvelden, kunnen zijn afgedekt door jongere sedimenten.

3 Veldonderzoek

3.1 Methodes

Tijdens het veldonderzoek zijn in totaal 7 boringen verricht (figuur 1). Rekening houdend met de bebouwing en verharding zijn de boringen zo gelijkmatig mogelijk verspreid over het plangebied. Het aantal boringen is ruim voldoende voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten nederzettingsterreinen uit de periode Late Bronstijd tot en met Late Middeleeuwen. Deze methode is niet geschikt om graven, verkavelingspatronen en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen.

Er is geboord tot maximaal 3,0 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm en een gutsboor met een diameter van 3 cm. De boringen zijn onder andere conform NEN 5104 beschreven (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Er zijn geen monsters genomen.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

In vrijwel alle boringen is de top van het bodemprofiel tot een diepte variërend van 65 tot 130 cm -Mv verstoord (boringen 1 t/m 5). Het betreft een pakket omgezette en deels opgebrachte grond dat bestaat uit zandige klei met daarin veel grind en zeer veel recent puin. Onder de verstoorde laag is in alle boringen een intact bodemprofiel aangetroffen. In het gehele plangebied wordt deze oude bodem gekenmerkt door het voorkomen van oeverafzettingen van de Velddrielse stroomgordel. Deze bestaan uit lichtbruingrijze, zandige klei. In de boringen 1, 5, 6 en 7 worden de oeverafzettingen naar beneden toe geleidelijk zandiger en gaan ze over in de zandige beddingafzettingen van de Velddrielse stroomgordel. De top van het klei-arme zand begint tussen 190 en 280 cm -Mv. Het zandpakket reikt tot tenminste 3,0 m -Mv (de maximale boordiepte).

In de boringen 2, 3 en 4 worden de oeverafzettingen naar beneden toe zwaarder en gaan tussen 210 en 240 cm -Mv over in komafzettingen. De komafzettingen bestaan uit lichtgrijze zware klei en zijn iets humeus.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn in 2 van de 7 boringen archeologische indicatoren aangetroffen (figuur 1).

<i>boring</i>	<i>indicatoren</i>	<i>diepte in cm -Mv</i>
5	onverbrand bot, aardewerk en puin	105-150
7	houtschool	95

De archeologische indicatoren zijn aangetroffen in de oeverafzettingen, in een laag lichtbruingrijze, zandige klei in het noorden van het plangebied. Het is niet geheel duidelijk uit welke periode het materiaal afkomstig is. Op basis van een zeer klein fragmentje aardewerk lijkt het te gaan om archeologisch materiaal uit de periode Late Middeleeuwen tot en met Nieuwe tijd.

Hoewel in het plangebied geen duidelijke cultuurlaag is aangetroffen, kan, gezien de aanwezigheid van archeologische indicatoren, intacte bodemprofielen onder de verstoorde bovenlaag en bekende archeologische vindplaatsen in de omgeving van het plangebied, niet worden uitgesloten dat in het plangebied bewoningssporen voorkomen. Mogelijk gaat het om zogenaamde *off-site* sporen: sporen van bewoning die in de nabije omgeving van een huisplaats worden verwacht. Te denken valt aan graven, greppelstructuren, waterputten, etc. Deze resten kunnen dateren uit de periode IJzertijd t/m Nieuwe tijd. Oudere bewoningssporen worden niet verwacht.

RAAP-objectnummer MAKB-01

1. **ARCHIS-vondstmeldingsnummer:** 608
2. **Coördinaten:** 150.825/420.160; **Kaartblad:** 45B
3. **Gemeente:** Maasdriel; **Toponiem:** Kerkstraat in Kerkdriel
4. **Maaiveld:** bebouwing en erfverharding
5. **Geomorfologie:** oeverwal
6. **Hoogte maaiveld t.o.v. NAP:** circa 3,0 m +NAP
7. **Complextype:** onbekend
8. **Datering:** Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd (waarschijnlijk)
9. **Vondsten:** uitsluitend vondsten uit boringen (MAKB-01)
10. **Diepteligging archeologische laag/vondsten:** ca. 95-150 cm -Mv
11. **Globale omvang vindplaats:** onbekend

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

De in het veld vastgestelde paleo-geografische opbouw komt grotendeels overeen met de bevindingen van het bureauonderzoek. Op grond hiervan geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de periode Late Bronstijd tot en met Late Middeleeuwen.

Tijdens het veldonderzoek zijn in het noorden van het plangebied (ten noorden van de huidige bebouwing) in de boringen 5 en 7 archeologische indicatoren aangetroffen. Het betreft een stukje onverbrand bot, een klein fragment aardewerk, een partikel puin en houtskool, aangetroffen in de oeverafzettingen, onder de verstoorde bovenlaag. Ondanks dat het gaat om slechts weinig archeologische indicatoren kan, mede door de aanwezigheid van intacte bodemprofielen onder de verstoorde bovenlaag en bekende archeologische vindplaatsen in de omgeving van het plangebied, het voorkomen van (lokale) grondsporen niet worden uitgesloten.

In het overige deel van het plangebied zijn tijdens het veldonderzoek geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen.

4.2 Aanbevelingen

Ten aanzien van de archeologische resten die zijn aangetroffen in de boringen 5 en 7 geldt dat, indien mogelijk, deze vindplaats bij de inrichting van het plangebied ontzien dient te worden, door hier geen bodemingrepen dieper dan 70 cm -Mv uit te voeren. Het gaat hierbij om het noordelijke deel van het plangebied, ten noorden van de huidige bebouwing.

Indien besloten wordt dat de vindplaats niet behouden kan worden, verdient het, op basis van de mogelijke aanwezigheid van archeologische grondsporen en/of vondsten, aanbeveling om de geplande graafwerkzaamheden (ten noorden van de huidige bebouwing) uit te voeren onder archeologische begeleiding. Archeologische begeleiding houdt in dat tijdens de graafwerkzaamheden een archeologisch veldtechnicus aanwezig is om eventuele archeologische resten te documenteren. Om vertraging van de bouwwerkzaamheden te voorkomen, dienen voorafgaand aan de archeologische begeleiding duidelijke afspraken gemaakt te worden over het moment van uitvoering en het plan van aanpak. Archeologische begeleiding wordt alleen aanbevolen voor de bouwput.

In bijlage 1 worden de voorwaarden uiteengezet waaraan een eventueel noodzakelijke archeologische begeleiding dient te voldoen.

In het overige (zuidelijke) deel van het plangebied (onder de huidige bebouwing en ten zuiden van de huidige bebouwing) zijn geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen aangetroffen. Hiervoor worden geen aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek. De geplande ingrepen kunnen hier, voorzover het archeologische waarden betreft, zonder beperkingen worden uitgevoerd. Wel maken wij u erop attent dat bij iedere gravende activiteit het aantreffen van (niet voorspelbare) toevalsvondsten niet kan worden uitgesloten. Indien hiervan sprake mocht zijn, dient de overheid (ROB) hiervan op de hoogte te worden gesteld in het kader van de meldingsplicht (Monumentenwet, 1988).

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek kan contact opgenomen worden met de gemeente of de provinciaal archeoloog van Gelderland (drs. F. de Roode).

Literatuur

- Berendsen, H.J.A., E.L.J.H. Faessen & H.F.J. Kempen, 2001.** *Zand in banen. Zanddiepte-attentiekaarten van het Gelders rivierengebied, met inbegrip van de uiterwaarden.* Provincie Gelderland, Arnhem.
- Berendsen, H.J.A. & E. Stouthamer, 2001.** *Paleogeographic development of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands.* Koninklijke Van Gorcum, Assen.
- Brinkkemper, O., e.a. (redactie), 1998.** *Handboek ROB-specificaties.* Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.
- Nederlands Normalisatie-instituut, 1989.** *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters.* Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Stiboka/RGD, 1978.** *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Kaartblad 45 's Hertogenbosch.* Stichting voor Bodemkartering/Rijks Geologische Dienst, Wageningen/Haarlem.
- Stiboka, 1984.** *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Toelichting bij kaartblad 45 West 's Hertogenbosch.* Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001.** *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Eindrapport van de Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, versie 2.0.* Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Den Haag.

Gebruikte afkortingen

ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
-Mv	beneden maaiveld
NAP	Normaal Amsterdams Peil
PvE	Programma van Eisen
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

Verklarende woordenlijst

14C-datering	(Ook wel C14-datering.) Bepaling van gehalte aan radioactieve koolstof (14C) van organisch materiaal (hout, houtskool, veen, schelpen e.d.) waaruit de ouderdom kan worden afgeleid.
kom	Laag gebied waar na overstroming van een rivier vaak water blijft staan en klei kan bezinken.
meandergordel	Dat gedeelte van een stroomgordel waarbinnen de bedding van de rivier zich heeft verplaatst.
oeverafzetting	Rug langs een rivier, bestaande uit overwegend zandige klei, zand en/of zavel.
oeverwal	Langgerekte rug langs een rivier of kreek, ontstaan doordat bij het buiten de oevers treden van de stroom het grovere materiaal eerst bezinkt.
stroomgordel	Het geheel van rivieroeverwal-, rivierbedding- en kronkelwaardafzettingen, al dan niet met restgeul(en).

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. Resultaten booronderzoek.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Voorwaarden archeologische begeleiding.

Periode	Datering
Nieuwe tijd	1500 - heden
Late Middeleeuwen	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd	12 voor - 450 na Chr.
IJzertijd	800 - 12 voor Chr.
Bronstijd	2000 - 800 voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300 - 2000 voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800 - 4900 voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000 - 8800 voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1: Voorwaarden archeologische begeleiding

Inleiding

Archeologische begeleiding houdt in dat tijdens de graafwerkzaamheden een archeologisch veldtechnicus aanwezig is om eventueel aanwezige archeologische resten te documenteren. Om vertraging van de bouwwerkzaamheden te voorkomen, dienen voorafgaand aan de archeologische begeleiding duidelijke afspraken gemaakt te worden over het moment van uitvoering en het plan van aanpak. Archeologische begeleiding wordt alleen aanbevolen voor de bouwput.

Vóór uitvoering van een archeologische begeleiding dient een Programma van Eisen (PvE) te worden opgesteld. In het PvE dient in detail de werkprocedure en plan van aanpak te worden beschreven. Sturend hierin zijn de verkregen resultaten van het karterend veldonderzoek en eventueel overige beschikbare gegevens betreffende de vindplaats(en).

Werkzaamheden

Een archeologische begeleiding dient te bestaan uit de volgende onderdelen:

- a. veldwerk;
- b. data- en vondstverwerking;
- c. rapportage.

Ad. a. Veldwerk

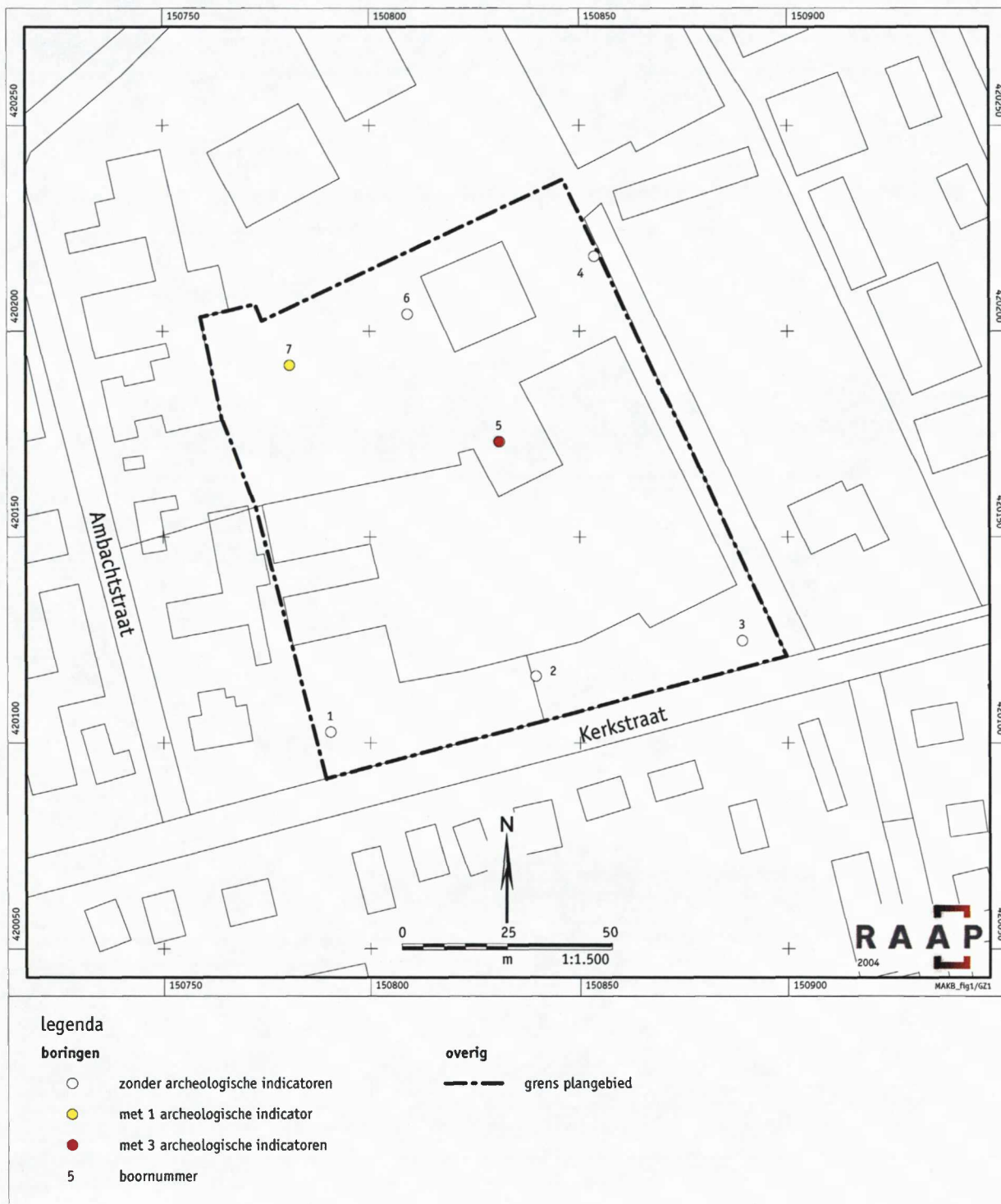
De archeologische begeleiding dient (zoveel mogelijk) te worden uitgevoerd conform de specificaties veldwerk van de ROB en de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. De werkzaamheden worden zoveel mogelijk uitgevoerd op een wijze die de voortgang van de graafwerkzaamheden niet belemmert. Het is evenwel niet geheel uit te sluiten dat bij een bepaalde bijzondere vondst (graven en dergelijke) in overleg met de uitvoerder en opdrachtgever de graafwerkzaamheden tijdelijk opgeschort dienen te worden. In dergelijke gevallen dient contact opgenomen te worden met het bevoegd gezag (provincie/ROB). De kans op dit soort situaties is echter gering.

Ad. b. Data- en vondstverwerking

De resultaten van de archeologische begeleiding dienen te worden geanalyseerd en verwerkt. Daartoe behoort het schoonmaken en beschrijven van vondsten en het uitwerken van de gefotografeerde en/of opgetekende sporen en profielen. Documenten, foto's, tekeningen en vondsten zullen na afronding van het onderzoek conform de actuele richtlijnen worden overgedragen aan het archeologisch depot van de provincie Gelderland. De resultaten van de archeologische begeleiding worden (verplicht) ingevoerd in het archeologisch registratiesysteem ARCHIS van de ROB.

Ad. c. Rapportage

De resultaten van de begeleiding dienen te worden gerapporteerd. Van de toegepaste methoden tijdens en de resultaten van de archeologische begeleiding wordt een schriftelijk verslag gemaakt.

Figuur 1. Resultaten booronderzoek.